

Стъпки за правене на справка в електронен речник

1. Що е речник?

- Речникът е сборник от думи в книжно тяло, в който според целта, за която е предназначен, словният материал се излага в различна пълнота. Науката за съставянето на речници и организацията на езикови материал в тях се нарича лексикография.
- Съвременните речници имат една и съща структура, независимо дали са в традиционния си книжен вариант, или са в електронно издание. Използването на електронните версии на речниците спестява време и ги прави достъпни навсякъде и по всяко време, щом имаме достъп до глобалната мрежа.
- Електронни речници:
  - <https://rechnik.chitanka.info/>
  - <https://www.t-rechnik.info/search>
  - <http://talkoven.onlinerechnik.com/>

2. Структура на речника

Всеки речник съдържа на първо място въвеждаща статия (предговор), която описва критериите за подбора на включените думи, прави необходими систематични уговорки, важни при използването на речника, изброява изключения и т.н. Същинското съдържание на речника се нарича **словник** (списъкът с думи).

Словникът на речника задължително се подрежда по азбучен ред и обхваща фонд от думи, който отговаря на концепцията на съставителите.

Речникова статия се нарича съдържанието на информацията срещу всяка дума, включена в словника. Обичайно тя съдържа следното:

- **морфологична характеристика** на думата (част на речта и граматични признаци);
- ако има **стилистична характеристика**, тя се добавя (разговорно, диалектно, иронично и т.н.);
- ако думата е чужда, може да се посочи нейният **произход**;
- **тълкуването** на думата – най-често става по описателен начин: описва се значението, но може да се използват и синоними.

3. Как се прави справка в електронен речник?

1. Откриваме на основната форма на думата.

Основна форма на думата е тази форма, с която думата е представена в речниците; формата, с която дадена дума се представя, когато говорим за нея. Основни форми на:

- **съществителните имена** – формата за **единствено число, нечленувана** (*учител, море*)
- **прилагателните имена** – формата за **мъжки род, единствено число, нечленувана** (*голям, съвременен, радостен*)
- **глаголите** – формата за **1. лице, единствено число, сегашно време** (*аз играя, летя, мисля*).

2. Влизаме в предпочитания от нас електронен вариант на речника и записваме основната форма на думата в полето **Търси**.

- ✓ Предимството на електронните речници е, че при някои случаи, ако зададем производна форма, ни препраща към основната форма. Така, ако в речника напишем *аристокрацията* ще излезе, че думата е производна форма на аристокрация (ед. ч. членувано) и ще ни препрати към съответната речникова статия.

3. Речникът ни препраща към речниковата статия на търсената дума.

Речниковата статията за думата **айляк** в електронния тълковен речник *Речник на българския език* (<https://rechnik.chitanka.info/>) включва следното съдържание:

1. Айляк – съществително име, мъжки род (тип 14а)

2. Значение:

1. ед., неизм., мн., айляк и айляци, прил. *Простонар.* Който не е зает с работа, незаангажиран с нищо; свободен.
2. мн. -ци, след числ. -ка, м. *Диал.* Лятно планинско пасище; ялак.

3. Етимология:

1. От *тур.* аулак „безделник“. Друга форма: айлак.
2. От *тур.* уаулак.

4. Синоними:

- [свободен](#), [незает](#), [безделен](#), [вакантен](#)
- [безработен](#)

5. Грешни изписвания: айлък, айлак

6. Словоформи

С дефиси (къси тирета) са показани възможностите за сричкопренасяне.

ед.ч.		ай-ляк
	непълен член	ай-ля-ка
	пълен член	ай-ля-кът
мн.ч.		ай-ля-ци
	членувано	ай-ля-ци-те
бройна форма		ай-ля-ци
звателна форма		ай-ля-ко

7. Връзки

- [айляк в Уикиречник](#)
- [айляк в Словоред](#)

Задача за упражнение:

Определете основната форма на думите: *конвенционалният, обслужване, тържествена, академична, аморфност, универсалност*. Потърсете в електронния речник значенията на думите и ги запишете в таблицата. Запишете синоними.

Лексема	Значение според речника	Синоним
конвенционален	конвенциона̀лна, конвенциона̀лно, мн. конвенциона̀лни, прил. 1. Който е приет по договор или при някакви условия. <i>Конвенционално оръжие.</i> 2. Който е обикновен, общоприет. <i>Документите ще минат по конвенционалния ред.</i> същ. конвенциона̀лност , конвенционалността, ж.	<ul style="list-style-type: none"> • условен, договорен, по уговорка • приет, възприет, общоприет, обикновен • традиционен, неоригинален, шаблонен, неспонтанен
обслужвам	обслужва̀ш, несв. и обслуж̀ва , св. 1. <i>Кого.</i> Чрез работата си удовлетворявам нечии нужди (на клиенти, купувачи и др.). <i>Продавачката обслужи любезно чакащите в магазина.</i> 2. <i>Какво.</i> Управлявам, поддържам машина, автомат и др.	<ul style="list-style-type: none"> • прислужвам, служба • подпомагам, съдействувам • гледам, наглеждам, надзиравам
тържествен	тържествѐна, тържествѐно, мн. тържествени, прил. 1. Който е съпроводен с тържество; празничен. <i>Тържествено откриване на учебната година.</i> 2. Празничен, сериозен. <i>Тържествен тон. Тържествен химн.</i> 3. Ненарушим. <i>Тържествено обещание.</i> нареч. тържествѐно . <i>Тържествено звучи песента.</i> същ. тържествѐност , тържествеността, ж. <i>Цветята и знамената придаваха тържественост на обстановката.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • церемониален, празничен, официален, триумфален, грандиозен • импозантен, внушителен • величествен, величав, великолепен, блестящ, достоеен • главен, параден
академичен	кадемѝчна, академѝчно, мн. академѝчни, прил. 1. Академически. 2. Който се придържа към установилата се традиция в университетите; строго научен, образцов, съвършен. <i>Академични принципи. Академична реч. Академичен тон.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • академически, научен, строго научен, теоретичен, книжовен, просветен • класически
аморфен	амор̀фна, амор̀фно, мн. амор̀фни, прил. 1. Който е безформен. 2. Спец. В химията — който няма кристален строеж. същ. амор̀фност , аморфността, ж.	<ul style="list-style-type: none"> • безформен, неоформен, неправилен, смачкан, сплескан, сплеснат, обезформен, нестроен
универсален	универса̀лна, универса̀лно, мн. универса̀лни, прил. 1. Който е разностранен, всеобхватен. <i>Универсални знания. Универсални умения.</i> 2. Който може да служи за много цели или дейности. <i>Универсална отвертка. Универсален ключ. Универсален магазин.</i> същ. универса̀лност , универсалността, ж.	<ul style="list-style-type: none"> • всесветски, миров, световен, всемирен, международен, интернационален, космополитен • общ, всеобщ, всеобхватен, всестранен, повсеместен, масов, разпространен, вездесъщ